

Sygn. akt I ACa 716/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Artur Kowalewski
Sędziowie:	SSA Agnieszka Sołtyka (spr.) SSA Tomasz Żelazowski
Protokolant:	sekr. sądowy Beata Węgrowska-Plaza

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. T.

przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w S., Sądowi Okręgowemu w G., Prokuraturze Rejonowej w S. i (...) Szpitalowi (...) w M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim

z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt I C 373/11

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w sprawie w zakresie posiedzenia jawnego w dniu 12 czerwca 2014r. i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Agnieszka Sołtyka SSA Artur Kowalewski SSA Tomasz Żelazowski

Sygn. akt I ACa 716/14

UZASADNIENIE

Powód A. T., po ostatecznym sprecyzowaniu żądania przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w S., Sądowi Okręgowemu w G., Prokuraturze Rejonowej w S. oraz (...) Szpitalowi (...) w M., domagał się zapłaty zadośćuczynienia, zasądzenia renty, odszkodowania oraz zwrotu kosztów procesu.

Pozwani wnosili o oddalenie powództwa oraz o zwrot kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt I C 373/11, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. oddalił powództwo (pkt I), przyznał adwokatowi E. K. od Skarbu Państwa – Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim kwotę 7.200 zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu (pkt II), odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu należnymi pozwanym (pkt III) oraz nie obciążył powoda nieuiszczonymi kosztami sądowymi (pkt IV).

Sąd Okręgowy dokonał ustaleń faktycznych w tej sprawie, na podstawie których doszedł do wniosku o braku zasadności powództwa wywiedzionego przez A. T.. W ocenie tego Sądu powód, mimo spoczywającego na nim ciężaru dowodu, nie wykazał istnienia przesłanek odpowiedzialności cywilnej pozwanych.

Apelację od powyższego wyroku w całości wywiódł powód, zarzucając zaskarżonemu rozstrzygnięciu:

I. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie:

a) art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i art. 24 k.c. poprzez ustalenie, że powód w trakcie trwania postępowania karnego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w S., pod sygn. akt II K 1676/97 nie doznał naruszenia dóbr osobistych, podczas gdy zastosowanie wobec powoda środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania w trakcie trwania przedmiotowego postępowania naraziło powoda na silny stres, brak kontaktu z rodziną, a przede wszystkim ograniczyło powoda w sferze emocjonalnej i fizycznej,

b) art. 444 § 2 k.c. poprzez ustalenie, że powodowi w związku z doznanym w Areszcie Śledczym w G. uszczerbkiem na zdrowiu, na skutek prowadzonego przez Sąd Rejonowy w S., sygn. akt II K 1676/97 postępowania karnego, nie przysługuje uprawnienie do renty, podczas gdy powód poprzez pobyt w Areszcie Śledczym w G. utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej, a w konsekwencji zwiększyły się jego widoki powodzenia na przyszłość,

c) art.445 k.c. poprzez ustalenie, że powód nie doznał krzywdy na skutek toczącego się postępowania karnego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w S., pod sygn. akt II K 1676/97, co uzasadniałoby zasądzenie na jego rzecz odszkodowania w kwocie 2.058.000 zł, a mianowicie, że powód nie doznał uszczerbku na zdrowiu fizycznym i psychicznym, wskutek czego zostały naruszone dobra osobiste powoda, podczas gdy zarówno pobyt w Areszcie Śledczym w G., jak i trwające postępowanie karne wiązało się z wystąpieniem u powoda silnego stresu związanego z fałszywymi oskarżeniami, brakiem kontaktu z otoczeniem, rodziną, konkubiną A. C., a wreszcie zachorowaniem na schizofrenię paranoidalną;

II. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie przez Sąd I instancji zasady swobodnej oceny dowodów i niewystarczające wyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy;

III. błędną ocenę materiału dowodowego oraz sprzeczność ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym przez przyjęcie, że powód podczas pobytu w Areszcie Śledczym w G. na skutek prowadzonego postępowania karnego przez Sąd Rejonowy w S., sygn. akt II K 1676/97, nie doznał naruszenia dóbr osobistych, podczas gdy pobyt w Areszcie naraził powoda na liczne uciążliwości, silny stres, cierpienia natury fizycznej oraz psychicznej, utrudniając powodowi prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację pozwany Skarb Państwa wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na swą rzecz kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja podlegała uwzględnieniu, jednakże z przyczyn innych, niż podniesione przez skarżącego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedmiotowej sprawie wystąpiła sytuacja powodująca nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji zaistniała podczas posiedzenia jawnego w dniu 12 czerwca 2014 r., podczas którego został wydany zaskarżony wyrok, co skutkowało koniecznością jego uchylenia, zniesienia postępowania w tym zakresie i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Wskazać trzeba, iż zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Przypomnieć też należy, że Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji strony nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, których występowanie sąd ten oceniać musi badać także z urzędu. Natomiast wiążącymi dla sądu drugiej instancji są zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, które zostały wyartykułowane w apelacji. Przy tym w granicach zaskarżenia Sąd ten zawsze bierze pod uwagę z urzędu nieważność postępowania (vide: uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55).

Powyższe oznacza, że przed przystąpieniem do oceny trafności zaskarżonego wyroku przez pryzmat zarzutów podniesionych w apelacji oraz obowiązujących przepisów prawa materialnego za każdym razem sąd odwoławczy jest zobligowany w pierwszej kolejności z urzędu zbadać, czy w sprawie miały miejsce takie okoliczności, których zaistnienie musiało skutkować przyjęciem, że zachodzą przesłanki określone w art. 379 k.p.c., a świadczące o nieważności postępowania.

Podejmując to zagadnienie w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny doszedł zaś do konstatacji, iż zaistniała w tym postępowaniu podstawa do stwierdzenia nieważności statuowana w art. 379 pkt 4 k.p.c., co z kolei na mocy art. 386 § 2 k.p.c. musiało bezwzględnie skutkować wydaniem przez Sąd drugiej instancji orzeczenia o charakterze kasatoryjnym, bez potrzeby wnikania w meritum zaskarżonego wyroku. Z uwagi na stwierdzoną nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym bezprzedmiotowym stawało się więc tym samym dokonywanie oceny zasadności ogółu zarzutów podniesionych w apelacji powoda. Zaistniała w sprawie nieważność postępowania przesądzała bowiem samoistnie o kierunku rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego, stąd rozpoznanie sprawy w tym postępowaniu drugoinstancyjnym należało ograniczyć do analizy tego jedynie zagadnienia. Wobec dostrzeżenia tego problemu rozprawa apelacyjna na podstawie art. 220 k.p.c. w związku z art. 391§ 1 k.p.c. ograniczona została więc do zagadnienia nieważności postępowania.

Stosownie do treści art. 379 pkt 4 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, gdy skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy.

W judykaturze przyjmuje się, że w zakresie instytucji objętej art. 49 k.p.c. rozpoznanie sprawy z naruszeniem art. 50 § 3 k.p.c. przez sędziego, co do którego zapadło orzeczenie o jego wyłączeniu lub wniosek o wyłączenie oparty na podstawie art. 49 k.p.c. nie został w ogóle rozpoznany, należy uznać za rozpoznanie sprawy przez sędziego wyłączonego z mocy ustawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., V CZ 81/13, LEX nr 1427290; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 stycznia 2004 r., I ACa 1186/03, OSA 2004/12/47).

Z kolei o nieprawidłowym składzie sądu (sprzecznym z przepisami prawa na gruncie art. 379 pkt 4 k.p.c.) można mówić w każdym przypadku, gdy postępowanie toczyło się przed sądem orzekającym w składzie innym, niż przewidziany dla konkretnego rodzaju sprawy. Należyte obsadzenie sądu, do którego odwołuje się ten przepis, należy jednak oceniać nie tylko w kontekście przepisów o składzie ilościowym, ale także w świetle uregulowań decydujących o szeroko rozumianych kompetencjach sędziów. Pogląd taki został wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2013 r. (II PK 273/12, LEX nr 1365652), zaś Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni to stanowisko podziela. Natomiast zgodnie z art. 51 k.p.c. sędzia powinien zawiadomić sąd o zachodzącej podstawie swego wyłączenia i wstrzymać się od udziału w sprawie. Taka regulacja ustawowa oznacza, że sędzia, którego dotyczy złożony wniosek o wyłączenie go od orzekania na podstawie art. 49 k.p.c., ma obowiązek powstrzymania się od udziału w sprawie.

Nadto zaś w myśl art. 50 § 3 k.p.c. aż do rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędziego może spełniać tylko czynności niecierpiące zwłoki. Sąd Najwyższy więc konstatawał w rzeczonym wyroku, iż do chwili rozpoznania tego wniosku sędziego, którego wniosek dotyczy, nie ma kompetencji do rozpoznawania sprawy, jak również do wydawania w niej wyroku. Udział takiego sędziego w składzie orzekającym oznacza zatem, że skład sądu jest sprzeczny z przepisami prawa, nakazującymi takiemu sędziemu powstrzymanie się od udziału w sprawie.

Mając na uwadze powyższe wskazania natury teoretycznej Sąd Apelacyjny uznał, że w analizowanym przypadku zaistniała taka sytuacja wpisująca się w dyspozycję art. 379 pkt 4 k.p.c.

Mianowicie, niezwłocznie po zamknięciu rozprawy w dniu 5 czerwca 2014 r., poprzedzającej wydanie i ogłoszenie wyroku przez Sąd Okręgowy, powód złożył wniosek o wyłączenie Przewodniczącego składu orzekającego w osobie Sędziego Sądu Okręgowego D. M. (k. 456). Pomimo jednak złożonego wniosku, acz nierozpoznanego do dnia 18 lipca 2014 r., objęty nim sędzia wydał wyrok w sprawie na posiedzeniu jawnym w dniu 12 czerwca 2014 r., co pozostawało w sprzeczności z treścią przytoczonych przepisów art. 51 k.p.c. i art. 50 § 3 k.p.c. W zaistniałej sytuacji, wobec zgłoszonego przez powoda wniosku o wyłączenie sędziego na podstawie art. 49 k.p.c., Sędzia Sądu Okręgowego Danuta Majdańska była bowiem obowiązana do powstrzymania się od udziału w sprawie, w tym od wyrokowania w niej, aż do prawomocnego rozpoznania wniosku o jej wyłączenie, lecz mimo to Sąd w takim składzie wydał w sprawie wyrok. To zaś zgodnie z powyżej przedstawionymi uwagami niewątpliwie skutkowało sprzecznością składu orzekającego z przepisami prawa, co jest podstawą stwierdzenia nieważności postępowania na gruncie art. 379 pkt 4 k.p.c., czego nie mogło sanować późniejsze oddalenie przedmiotowego wniosku o wyłączenie sędziego dokonane postanowieniem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. z dnia 18 lipca 2014 r.

Z powyższych przyczyn w ocenie Sądu Apelacyjnego konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania w sprawie w zakresie dotkniętym nieważnością, tj. w zakresie posiedzenia jawnego z dnia 12 czerwca 2014 r., i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp., z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c., pozostawiając bez rozpoznania przedwczesne w tej sytuacji zarzuty sformułowane w apelacji.

SSA A. Sołtyka SSA A. Kowalewski SSA T. Żelazowski